

Марія Монтессорі

ВИХОВАННЯ ДЛЯ НОВОГО СВІТУ

Розділ 13. Яким повинен бути Монтессорі-вчитель (Переклад з англійської І. Дичківської)

Помилковість поверхової думки про метод Монтессорі полягає в тому, що він нібито мало вимагає від учителя, який повинен утримуватися від втручання, полишаючи дітей на їх власну активність. Однак завдання вчителя виступають діяльно і повно при розгляді дидактичного матеріалу, його кількості, порядку і методики подання. Неправда, що Монтессорі-вчитель бездіяльний, коли звичайний учитель активний; уся діяльність забезпечується активною підготовкою і керівництвом учителя, і його наступна “бездіяльність” – знак успіху, що забезпечує успішне виконання завдання. Щасливий учитель, у якого клас перебуває на такому рівні розвитку, коли він може сказати: “Присутній я чи ні, клас працює. Група досягла незалежності”.

Звичайний учитель не може розвинути у Монтессорі-вчителя: його слід створити заново, уникаючи педагогічних забобонів. Перший крок у самостійній підготовці уяви Монтессорі-вчителя – наочне уявлення відсутньої дитини, реального спілкування; віра в дитину, яка відкриває себе в роботі. Діти з проблемами розвитку не можуть похитнути віру вчи-

теля, який бачить дитину в іншому, духовному полі, і впевнено шукає самопрояву її інтересів, викликаних роботою. Учитель чекає, коли в дітей з'явиться зосередження.

1. Знаючи, що зцілення прийде з навколишнього середовища, керівник і опікун, яким є вчитель, зосереджується на цьому, замість того, щоб поринути у проблеми важкої дитини. У навколишньому середовищі є те, що притягує, поляризує волю дитини.

Дидактичний матеріал повинен завжди бути барвистим, яскравим, у хорошому стані. Учитель повинен нічого не випускати з уваги, необхідно, щоб матеріал для дитини був повним, новим і готовим для використання. Учитель, як частина навколишнього середовища, повинен сам бути привабливим, бажано молодим і гарним, одягненим зі смаком, випромінювати свіжість, щастя і бути поблажливим. Це ідеал, якого не можна досягти досконало. Але вчитель, який присвячує себе дітям, повинен пам'ятати, що вони чудові люди і що їм він зобов'язаний розумінням і повагою. Учителька повинна стежити за своїми рухами, робити їх якомога більш м'якими і граційними, щоб дитина могла підсвідомо робити їй компліменти, бачачи її такою ж прекрасною, як і її мати, яка, природно, є для неї ідеалом краси.

2. На другому етапі вчитель повинен працювати з дітьми, які все ще недисципліновані, з тими ж безпорадними думками, які потрібно навчити концентруватися на певній роботі. Учитель повинен захоплювати; для того, щоб привернути увагу дітей, він може використати будь-який прийом. Учитель, втручання якого не було успішним, може змінити дії на свій власний розсуд, але головне – пропозиція діяльності. Діти, які продовжують заважати іншим, повинні бути призупинені. Така діяльність не повинна розвиватися.

3. Нарешті у дітей виникає інтерес, зазвичай з допомогою якоїсь справи з практичного життя, тому що матеріал

ще не задовольняє умови для виникнення інтересу. Учитель відходить на другий план і не втручається ні за яких умов. Найчастіше за все помилки робляться в цей момент, наприклад, схваленням, заохоченням “добре” дитини, яка до цих пір була вередливою, але яка, нарешті, зосередилася на якійсь роботі. Такого схвалення достатньо, щоб завдати шкоди; у дитини пропадає бажання до роботи на тиждень. Також, коли дитина відчуває труднощі, учитель не повинен показувати їй, як їх подолати, інакше дитина втратить інтерес, бо виявиться, що подолання труднощів – не її завдання. Дитина, яка піднімає щось занадто важке для неї, не потребує допомоги, часто для неї достатньо навіть погляду вчителя, щоб припинити роботу. Як тільки у дитини з'являється зосередження, учитель не повинен звертати на неї уваги, ніби ця дитина не існує. Принаймні, вона не повинна здогадуватися про увагу вчителя. Навіть якщо двоє дітей посперечалися через один і той же матеріал, учитель не повинен втручатися до тих пір, поки до нього не звернуться за допомогою. Його обов'язок – лише пропонувати новий матеріал, коли вичерпаються можливості старого. У дитини, яка виконала роботу, що вимагає зосередження, може з'явитися бажання показати її вчителю і одержати схвалення, у такому випадку вчитель повинен похвалити охоче і щиро: “Як чудово”. Учитель радіє досягненню дитини разом з нею.

Монтессорі-вчителі – не слуги для тіла дитини: мити, одягати і годувати її, – вони знають, що для розвитку своєї незалежності вона має робити це самостійно. Ми повинні навчити дитину діяти, бажати і думати для себе; це мистецтво тих, хто прагне служити душі. Для вчителя це радість – вітати прояви душі, яка відгукнулася на його віру. Ось дитина, якою вона і повинна бути: невтомний трудівник, спокійна, яка застосовує максимум зусиль, поважає незалежність інших, допомагає слабким, чесна.

Таким чином, наші вчителі проникають у секрет дитинства і володіють більш глибокими знаннями, ніж зви-

чайні вчителі, які лише починають поверхове знайомство з життям дітей. Знаючи секрет дитини, учитель переймається любов'ю до неї, можливо, вперше зрозумівши, що таке справжня любов. Це любов іншого рівня, ніж особиста, яка проявляється в пестоощах; відмінність у тому, що діти відкрили свій внутрішній світ і цим глибоко схвилювали вчителя. Вони підняли його на рівень, про який він і не підозрював, і зробили його щасливим. Можливо, до цього щастя полягало у тому, щоб одержувати велику зарплату, але працювати якомога менше; або в усвідомленні своєї влади і впливу і у мрії стати директором чи інспектором. Але це не справжнє щастя, і колись хтось із готовністю залишить усе це, щоб відчувати величезне духовне щастя, яким можуть нагородити діти.

*Montessori M. Education for a New world. --
Oxford, England: Clio press, Cop. 1989. --
Vol. 5. – P. 67-70.*